

יעקב שרת / איש מיאדים איש על פנו

ועשיתי על נגיד אשר דפקו בעל-הגיד:
אויה לא ל,ליכוד, אלא ל,עם אחד,
אשר נפרד אילם מן הנגיד המיוחד,
ואין אדם ללא תחליף, כמאמר חלק וחד -
אין מה, כשתחליפה של גפן פוריה - אטו!

מה דעתכם על הרובה?

הדבר היה לפני איאלה שנים. איש אחד, אברהם בן תר, נושב אור-כשדים, שבר וניתץ את הפסילים שלהם סגדו בני-אדם באותו מקום, בטענה שאין הם אלא גושי-חימר דוממים, שאין להם ולא כלום עם הסגולות והתכונות האלו-היות שמייחסים להם רבים בציבור האור-כשדי.

התוצאה היתה רעה מאד לאברהם אבל טובה מאוד (!) לעם ישראל, מפני שאברהם היה מוכרח לברוח מאור-כשדים שבארם-נהריים הברוכה במים ובאדמה פוריה וללכת לארץ צחיחה (שממנה נאלץ לרדת מצרימה), אבל בתוך כך נולד עם ישראל, שהאגדה המספרת על כל אלה מתברכת בו - בעם הזה - שהוא אינו סוגד לעץ ולאבן, כלומר לאלילים - כלומר לסמלים מוחשיים.

שהרי ברור, כי אותם פסילים ופסילונים שטושבי אור-כשדים השתחוו להם והקריבו להם קרבנות ומי יודע מה עוד עשו "בשבילם", לא היו אלא סמלים מוחשיים, שאינם שם נרדף לאלילים. ואומנם זהו בדיוק מה שאמרו האדוקים בפולחן האלילים באור-כשדים לאברהם מנתץ-הפסילים: שמע נא, אברהם, אתה אל תעשה רועים עם החשיבה המופשטת שלך. שמענו על טיפוסים כמותך. אם אתה יכול לחיות בלי סמלים, סימן שאתה פשוט לא נורמלי. אז לך ש מארצך וממולדתך לאן שתלך, אבל פה, באור-כשדים, אנחנו לא יכולים ולא מסוגלים ולא רוצים לחיות בלי סמלים.

זה מה שהם אמרו לו, ואז אברהם בן תר הלך מיזרח לארץ כנען, וחשב בלבו שהוא יקים שם חברה חדשה, משוח-רת מסוגיה לסמלים מוחשיים, כלומר לאלילים, כלומר לעץ ולאבן ולכל השאר.

באילו מידה אברהם הצליח או לא הצליח להגשים את חלומה המופשט, המושחת כולו על טהרת הגיון, לא יקשה לנחש. עניני הרוואות, אנחנו לא בישראל מהווים את ריכוז היהודים האדוקים ביותר בפולחן סמלים מוחשיים. אין כחברה הישראלית חברה אלילית משועבדת לעץ ולאבן, כשם שאין דת בעולם - המתיימרת להיות דת מופשטת וכופרת בהיות אלוהים בעל גוף ודמות הגוף - דת גדושה ודחוסה אליליות, כשפים, אמונות תפלות, משופעת בסמלים ובסימלי-סמלים בכל תחומי הפולחן שלה.

באמת, היה מעניין להחיות את אברהם בן תר ולו לרגע - אולי זה באמת מה שמנסים לעשות מחסטי הקברים (קברים? שוב סמל עץ-ואבן מובהק שבמבוכהקים)! במערת המכפלה שבחברון? - כדי לשמוע מפיו את המלים, איפה אני? הלא אני נקברתי בחברון, אז מה פיתאום אני מוצא את עצמי שוב באור-כשדים האלילית? מה כל הפסילים ותסמלים מסביב?"

כמובן, יש סמלים ויש סמלים. אם קבע מי שקבע לטוב או לרע עשרים ושניים ציורים מסויימים כסמלים של הגאים או עיזורים מסויימים, בזה הוא העניק לנו תיקשורת ככתב-אבל זוהי סימליות מוסכמת, תיפקודית, ולא "קדושה". איש שאיננו אנו עבד לפולחן אותיות הא"ב. היו אנשים נכבדים למדי, שהציעו להחליף את הא"ב העברי בלטיני, ועצם העובדה שהם הציעו זאת מעידה שהם לא ראו באותיות העבריות, כלומר בצורות ציוריות מסויימות, משהו קדוש-במקום ציור אחד הם פשוט הציעו ציור אחר. מה יש? אבל באורח כלשהו החלו כמה אנשים להאמין, שהאותיות הללו קדושות, שאסור "לנגוע" בהן, שדברים מסויימים, הנחשבים אלוהיים קדושים, מרגע שהם מועלים על הכתב באותן עשרים ושתיים אותיות, מקנים אותה מידה של קדושה לקף או לגייר שעל נגיחה אותיות הללו, הסודרות בסדר מסויים זה ולא אחר, נכתבו או הודפסו (שעה שאותן אותיות, סודרות בצורה אחרת, נאמר, בצורת מאמר ב"העולם הזה", אין בהן אפילו אבק קדושה או אלוהיות, שלא לדבר על כתבים האותיות הללו במיניו השונים ההופכים את הכתבים הנושאים אותם לדברי מינות ממש, למחללי-קדוש ממש, עד שדינם שריפה).

בכל שלושת המקרים שהבאתי לדוגמה מדובר באותן עשרים ושתיים אותיות, כלומר באותם סמלים מקובלים ממש. כלום לא ברור, שבמידה שמוחסת קדושה כלשהי לקבוצת אותיות זו, ומינות לקבוצה אחרת, אין לכך שום קשר עם הסמלים השימושיים, אלא למשמעויות המופשטות המובעות בעזרתן בתיקשורת הכתובה? ואם הקדושה מצוייה במשמע עוינת, כלומר ברמה המופשטת, איך יכול להיות שהיא "עוברת" גם לעץ ולאבן, כלומר לכתב-הידי או למגילה זו או זו דווקא? דבר אל העצים ואל האבנים! גשו מחר לבית-כנסת, ותראו איך יהודים מנשקים סמרטוט המשמש עטיפה למגילת קלף שעליה כתובות אותיות עבריות בסדר נוסייים, קבוע מדורי דורות, שתוכנו הוא התורה.

הוא הדין בעולם הצלילים. יש כדיוכך צלילים בני-אבחנה על-ידי אוזן האדם. מישהו חכם למדי גילה, שאפשר להשתמש בצלילים אלה לתיקשורת. הוא הפך אותם לסמלים קולניים

מוסכמים. כך התפתחו כפות שונות במקומות שונים, ובתוך כל שפה החלו דוברים הרוצים מוכשרים מאוד לצרף צרפי צלילים שונים וליצור משמעויות חדשות, אשר מרגע שנתקבלו הן נתווספו אל אוצר הסמלים הלשוניים; כלומר אל מילון השפה. כמובן, האלילות לא איחרה להשתלט גם בתחום זה (שקדם, כמובן, לתחום הכתב). צרפי הגאים מסויימים, שבאו לסמל ערכים מקודשים, "נתקדשו" אף הם עד שבני-אדם - אלה שהמציאו את השפה והשתעשעו בסידור קבוצות צליליה כדי לאפשר תיקשורת מילולית ולשכללה, נעשו עבדים לאמצאות-הם. מכיוון שפיתאום היה אסור להגיד "יהוה", הם התחילו להגיד "אלוהים", ואז "אלוהים" נהיה ביטוי כל-כך איום ונורא, עד שנמצא מיפלט ממנו בסירוסו ל"אלו-קים" וליתר ביטחון כותבים ה' או י', ואומרים, "השם", "הקדוש ברוך הוא" או כל הרכב צלילים שתרצו - חוץ מהמקורי.

זה נראה משונה? בכלל לא. מפני שזה פועל באותה עוצמה לא רק בתחום האלילות הדתית, אלא גם בתחום הכשפים והאמונות התפלות. הרכב הגאים שנקבע לציון מחלה ממארת מסויימת, העונה לשם סרטן, מפחיד אנשים נאורים רבים לא פחות משמפחיד יהוה את האדוקים בדת היהודית. אחרים, בתחום אחר, אינם מסוגלים לבטא את הציוף הגס, "בית כיסא". זהו הרכב צלילי שפשוט מעיק עליהם, ואז באה ישועתם כהרף-עין מן ההרכב, "בית שימוש" (מכיוון שבשני המקרים מופיעה המילה "בית", אפשר להניח בביטחה שזהו הרכב צלילי נייטרלי, שעה שברי כי ההרכב הצלילי, "כיסא" הוא הרה-פורענות, ואילו ההרכב הצלילי, "שימוש" שופע חן ונועם).

אני אולי נשמע כמתבדה. האמת היא שאנו זנים בעניין רציני מאוד, שכן לא זו בלבד שהולדת אדם אל תוך מערכת צלילים מסויימים גוזרת עליו את הווייתו - את אורח מחשבתו ואת עולם התסמינים (אסוציאציות) שלו (ויש אומרים שאפילו את צורתו החיצונית, שכן השימוש בשפה מסויימת אחת בוודאי מפעיל שרירי פנים מסויימים יותר או פחות מאשר השימוש בשפה מסויימת אחרת, ומידת הפעלת השריר רים הללו, מתייחסת וכיוצא בסדירויות מסוימות האופייניות לשפה שבה מדובר, משפיעה על צורת הפנים, ואפשר שזו אחת הסיבות לדמיון בפני אנשים דוברי אותה שפה), אלא שמהטיבעם של פרפקסים מותנים בתחום השפה האדם עלול להשתעבד כמסומם לצירופים מסויימים כנושאים בחובם צווים שאסור להרהר אחריהם (דוגמה יפה לעניין זה היא הצרפתית שעמד דום כאשר הפרוף שחרר לביתו שר את ה"מרסייז" בעת שאנס את אשתו ותחב לכיסו את כל תכשיטיה).

כידוע, יש גם צלילים שאנו מכנים אותם, "מוסיקליים". והנה, מסתבר לנו, שהאלילות וההשתעבדות לסימליות מוחשית חדרה גם לתחום זה, הנראה במחשבה ראשונה מופשט שבמופשט. הרכב צלילים מסויימים שמוחשים לדבר מזהים אותם בשמיעה ישירה ככאלה, ואילו הרוב יודעים במה מדובר אך ורק משעה מסויימים להחבר זה או זה, ולזכורים משמעויות סימליות שאין להן דבר וחצי דבר עם הצלילים עצמם. שכן מהו צליל? תדר קול. איך תדר קול יכול להיות קדוש או תבל (במלעיל)? עובדה. אם אתה מכריז על הדר מסויים, הבא בלוויית עוד כמה תדרים בהרכב מסויים, שמחברים - כלומר מרכיבים - הוא אחד ואננו, מייד ההרכב הזה נעשה בלתי-ראוי להשמעה, כלומר הוא מאבד את המסר הצלילי המקורי שלו. שאינו אלא, תסלחו לי, רעש מסויים, הוהפך לסמל אנטי-קדוש, שלמען פולחנו מיצוהו לנקוט מיני אלמוניות מילוליות כגופניות (פולחן של השמדה גם הוא פולחן, לא פחות מפולחן של סגידה ונישוק).

במקרה שלפנינו - הרכב הצלילי של אחד ואננו - יודעים אנשים מסויימים (בדרך-כלל רק לאחר שמתחוויר להם - שלא בדרך מוסיקלית - כי המרכיב הוא שונא ישראל) שהצלילים הללו מסוכנים ופשוט בלתי-רסבלים (ונן בריו את היינון, והודיע כי מדובר ביצירה של ואגנר - ותראה מה יקרה). הם, הצלילים הללו, נעשים במיקרה שלפנינו לסמל מוחשי של הזדון והרשע עלי אדמות, לאליל "רע", ומכאן שצריך להשמדם כתרפים, פשוטו כמשמעו. יכך, ביים וצאצאים למי שאמר, "גוויילם נשרפים, אותיות פורחות", נעשים עבדים לאלילי צלילים!

והלא השכל הישר אומר, שלא את הצלילים הם שונאים, אלא את ואגנר! מה לעשות, ואננו מה ולכל היותר אפשר לעשות בובה שלו ולשרוף אותה בראש חוצות (רעיון ג'וז'ואי לא רע, הייתי אומר). אבל הרבה יותר קל לטחור-שלי-בגין לכונן נפחיה מסירחה קולנית גם יחד לעבר זובין מהיטה (שרדך, אגב אינו הגידי ולאו זוראסטיק, כלומר אדם שאין לו שום "פרות קדושות") ולנסות להחניק אותו בדרך מקורית ישראלית. כי לשרוף בובה של ואגנר זו עבודת אלילים, אבל לאסור על השמעת הרכבים של תדרי-קול מסויימים זו הגנה על ציפור הנפש של אומה שלמה.

אז מה אני מציע, סוף כל סוף - ואני עוד לא אמרתי מילה על מיני האלילות ושיעבוד הסמלים בתחום הבנייה (ואתרים קדושים" למיניהם, שאפילו משה דיין תחב בסדקי אחד מהם פנתקת, "לו יהי שלום" - בנינו ראינו! ובתחום האוטו-סוגסטיה לטוב ולרע - מה אני מציע? אני מציע לעבוד קצת פחות נגד הסמל, ויותר נגד מה שהוא בא, ככלות הכל לסמל. למשל, אם אנחנו מתנגדים לכל צורה של השמדת עם, ראוי שנפשיש בתורתנו ובמעשינו, שמא לא דבקו בנו מידות גזעניות. ובניתיים, אם לצורך המחשה וחיוק דרוש לנו סמל לשנאו - מה דעתכם על הרובה?

(המשך עמוד 55)

למזג את המציאות הפוליטית והכלכלית לדראמה קולנועית מרתקת, כאשר גם הטיפול בפוליטיקה וגם הטיפול בדראמה זוכים לאותה תשומת-לב והתחשבות. סירי טו האחרון, שלושת האחים, הוא הסרט הראשון באירופה המעז לטפל ברצינות בבעיית הטיורור, תוך יציאה מפורשת כנגד כל הפיתרונות האלימים למיניהם. זאת, למרות שרזוי הוא איש בעל רקע שמא-לני מובהק. המאמין בצורך לשנות את המישטרים הקיימים, אבל לא הטיורור יוביל לכך, הוא מדגיש שוב ושוב. אם באיטליה זכה הסרט בכל הפרסים החשובים, אבל גם ליהס קריר למדי מצד אמצעי-התיקשורת, הרי זה, לדעתו של רווי, משום שהאינטליגנציה האיטלקית מתקשה לקבוע עמדה לגבי הטיורור, ויחשבת לפסוק בצורה ברורה. פן תיחשב לפשרנית ולמפגרת. גם המיפלה הקומר גיסטית אינה מרוצה ממנו, כבעבר, מ שום שהוא סרד להצדיע לכל הכתיב מלמעלה. בסרט קודם שלו, גוויות נפלאות, הוא הרים קולו נגד התכנסות הפוליטית, כשהימין והשמאל כאחד משתמשים באור תם האמצעים לחיסול יריביהם. (כמובן שאת הסרט הזה לא הציגו בברית-המועד צות". הוא אומר בחיך, בחשובה ל-

המנהל

ד"ר אלברט ג'ונסון, מנהל פסטיבל סאן-פרנסיסקו ומרצה נודע לספרות ולקולנוע, האיש שבחר להראות לאוהבי קולנוע מבחר לא שיגרתי של יצירות.

יוזי מנול מצידו, מנסה כמיטב יכולתו לדבר על קולנוע, אבל הקהל מעוניין יותר לשמוע על ציכוסלובקיה. על כך נוח לו פחות לדבר. בלומגו, היה שייך לאביב הצ'כי המבטיח, יחד עם אנשים כמו מילוש פורמן ואיבן פאסר, החיים היום במערב, שעה שהוא נשאר בבית. אומנם, מדי שנה הוא יוצא לביים הצגות תיאטרון בברוקס שבגרמניה (למנזל קאר יירה עשירה כחשקן וככמיא תיאטרון בעל רעיונות מקוריים). למשל, הוא העלה את לייזטרסטה של אריסטופאנס, כשר אנשי אתונה מדברים גרמנית ואנשי ספאר טה משיבים בגרמנית שוויצית, וכמובן שר אינם מבינים זה את זה אלא בקושי.

לאחרונה מעט מנזל ליצור קולנוע שניים מסרטי עדיין מורים על מדפי הצנזורה והקהל מצדד מאוד לדעת מדוע, נאלץ להסתפק בתשובת מהל הפסטיבל כי זה "אינו הנושא לדיון כרגע". הסרטים שהותרו להצגה היו בדרך-כלל גיחות גוסטאלוגיות אל העבר, מלאות באותו הרי מור טובילב ונדיב שיאפיין את כל הדי אסכולה הצ'כית. סרטו האחרון הוא קיצור דרך, המבוסס על זיכרונות הילדות של הסופר בוזומיל הראבאל, שנולד בתחילת המאה להורים שניהלו מיבשלת בירה בעיר קטנה. הוא שובה לב בציוריות של דמויותיו.

"כל הפוליטיקה זה שטויות" לחש מנזל מאחורי הקלעים, כשהוא יורד מן הבימה. "מה שחשוב זה למצוא את הדרך לחייך בכל מצב. אחרת הכל אבוד."